

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертаційне дослідження
Дзигаленко Людмили Миколаївни
«Розвиток фахової компетентності вчителів технологій
у системі післядипломної освіти»,

подане до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. Динамічні зміни в сучасному інформаційному суспільстві ставлять перед освітньою сферою низку викликів, серед яких чи не основний – випереджаючий розвиток працюючого вчителя і відповідність його кваліфікації оновленим вимогам до змісту навчання у школі. В особливій ситуації тут опиняються вчителі технологій, які в умовах прискореного розвитку науки й технологій, ускладнення знань і вмінь, потребують неперервного осучаснення фахової інформації. Цей процес набув таких масштабів, коли власного бажання та схильності індивіда вже замало, на допомогу мають прийти державні та громадські інституції, здатні забезпечити систематичність та комплексність неперервної освіти. У цьому контексті дисертаційне дослідження Дзигаленко Людмили Миколаївни є актуальним та доцільним, оскільки є не лише теоретичною розробкою, а й є результатом практичної реалізації моделі розвитку фахової компетентності вчителів у вітчизняній системі післядипломної освіти.

Актуальність теми підтверджується і тим, що дисертаційна робота є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (ДР № 0111U001620) та виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи університету за кількома темами. Важливо, що тему опонованої дисертації розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти» (протокол № 7 від 23.08.2011 р.).

Авторкою чітко виокремлено суперечності, які склалися в системі післядипломної освіти й відповідно до них вона визначила мету та завдання свого дослідження, що полягають в розробленні та експериментальній перевірці моделі розвитку фахової компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти та визначенні ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов цього розвитку.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертації. Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до кандидатських робіт і є самодостатнім для розв'язання всіх поставлених завдань, окреслених дисертанткою. Авторка чітко визначила об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, що сутнісно позначилося на здійсненні наукового пошуку, обґрунтуванні положень дисертації в цілому. Структура праці має чітку логічну побудову і складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаних джерел. Кожний розділ відповідає поставленим завданням. Розділи між собою збалансовані за розміром та змістовим наповненням. Сама структура в цілому відповідає логіці наукового дослідження, послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку.

Теоретико-методологічна основа дисертаційного дослідження науково обґрунтована, базується на засадах гуманістичної, ціннісно-сміслової педагогіки, що сприяє забезпеченню неперервного розвитку вчителя технологій сучасного інформаційного та техногенного суспільства. У цих обставинах людина потребує до себе обережного, навіть делікатного ставлення, аби залишитися цілісною особою. Тому авторка пропонує системо-утворювальним ядром продовження педагогічної освіти зробити не лише набуття нових професійних знань, умінь, навичок, а й забезпечення цілісного розвитку особистості, її почуттєвої, розумової, вольової сфер у вияві їх діалектичної єдності.

Обґрунтованість наукових результатів забезпечена чіткою роботою з понятійним апаратом, залученням широкої бібліографічної основи та

використанням комплексу методів дослідження: теоретичних, емпіричних, експериментальних, кваліметричних.

У тексті й висновках дисертації та в авторефераті, що є ідентичними за змістом, простежується процес поетапного виконання завдань та реалізація мети дослідження.

Наукова новизна й теоретичне значення роботи полягають у тому, що *вперше визначено* організаційно-педагогічні умови (інформатизація навчального процесу курсової підготовки вчителів, використання інноваційних технологій навчання, впровадження дистанційного навчання) розвитку фахової компетентності вчителя технологій; *розроблено* модель розвитку фахової компетентності вчителя технологій у системі післядипломної освіти; *окреслено й обґрунтовано* структуру фахової компетентності вчителя технологій; *виявлено* критерії, показники і рівні розвитку фахової компетентності; *уточнено* поняття «фахова компетентність учителя технологій»; *удосконалено* технологію розвитку фахової компетентності вчителя технологій у системі післядипломної освіти; *подальшого розвитку* набули форми організації процесу підвищення кваліфікації вчителів технологій у закладах післядипломної освіти, структура інформаційно-освітнього середовища закладу післядипломної освіти.

На належному науковому рівні здійснено опрацювання зібраного бібліографічного матеріалу за темою дослідження, з'ясовано сутність та зміст ключових понять, уточнено трактування таких понять, як компетентність, компетенції, технологія, професійна компетентність, фахова компетентність у контексті досліджуваної проблематики. Уточнюючи зміст ключового поняття «фахова компетентність вчителя технологій» (с. 40), авторка на широкій бібліографічній основі визначила компоненти (с. 39-40), критерії (с. 75-76), виокремила групи показників (с. 76-78) та рівні (с. 79-80) розвитку для її оцінювання у системі післядипломної освіти.

У параграфі 1.2. Л. М. Дзигаленко опрацьовано вітчизняний та зарубіжний досвід. Звертаючись до напрацювань українських теоретиків і практиків, вона доводить, що конкретним фаховим потребам учителів

праці / трудового навчання / технологій тривалий час не приділялося належної уваги, і тому нам сьогодні не вистачає досвіду вирішення багатьох організаційних, методичних, змістових проблем у цій сфері (с. 50-52).

Наступний параграф 1.3. містить розроблену дисертанткою модель розвитку фахової компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти. Вона обрала структурно-функціональну модель, що містить такі блоки: цільовий, змістовий, технологічний і діагностичний, – в них зафіксовано ціль, завдання, основні етапи, зміст, форми, методи і засоби навчання, а також конкретизовано умови розвитку, принципи та підходи, що визначають ефективність розвитку фахової компетентності.

Л. М. Дзигаленко слушно вказує, що заради забезпечення реалізації моделі розвитку фахової компетентності потрібно обирати низку організаційно-педагогічних умов, а саме: інформатизація навчального процесу курсової підготовки, використання інноваційних технологій навчання, впровадження дистанційного навчання. Вони є взаємопов'язаними між собою та взаємодоповнюваними (компліментарними). Весь другий розділ дослідження присвячений авторському досвіду реалізації цих організаційно-педагогічних умов.

У третьому розділі здійснено експериментальну перевірку ефективності розробленої моделі, подано методику проведення експерименту з докладною характеристикою кожного з трьох етапів дослідження – аналітично-констатувального, формувального та контрольного. Аналіз достовірності кінцевих результатів за критерієм Пірсона χ^2 показав, що показники, одержані за кожним критерієм розвитку фахової компетентності вчителів технологій експериментальних груп, є кращими за показники контрольних груп, що свідчить про доцільність подальшого впровадження створеної дисертанткою моделі. Експеримент дав можливість уточнювати розроблену модель у навчальному процесі і вдосконалювати методику її реалізації та застосування організаційно-педагогічних умов.

Загальні висновки роботи є чіткими й логічними, мають узагальнювальний характер і підсумовують основні результати дослідження.

У дисертації використано 297 джерел, з них, крім російськомовних, ще 12 англomовних, що дало можливість авторці зробити ширший огляд проблеми і є позитивним аспектом виконаної наукової праці.

Матеріал дослідження унаочнюється у численних додатках, розміщених на 52 сторінках.

Дисертація належним чином апробована: за її змістом опубліковано 17 наукових і методичних праць. У цих публікаціях відображено основні аспекти і результати дослідження. Аналіз публікацій дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень дисертаційного дослідження у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук відповідно до вимог. Ціннісно, що Л. М. Дзигаленко розроблено авторський спецкурс «Розвиток фахової компетентності вчителів технологій», який дозволяє вибудовувати слухачам індивідуальну траєкторію навчання, розроблено і використовуються електронні засоби навчання, розміщені на освітній онлайн-платформі закладу післядипломної освіти та у мережі Інтернет.

Усі узагальнення й висновки, оформлені додатки, електронні матеріали можуть бути використані теоретиками і практиками вищої професійної школи.

Дисертаційна робота справляє позитивне враження, проте є **низка зауважень та побажань** авторці, а саме:

1. Як один зі способів модернізації роботи з вчителями технологій у системі післядипломної освіти дослідниця пропонує запозичення зарубіжного досвіду. За текстом дослідження нею перевага надана досвіду європейських та американських країн, проте хотілось би привернути увагу до напрацювань азійських країн тихоокеанського регіону, де останніми десятиліттями найактивніше впроваджуються нові технології як у виробництві, так й освіті. Здається, особливо цікавим був би досвід Сінгапуру та Китаю. Кожна з цих країн представляє різні варіанти

соціоекономічних систем та цивілізаційних державних утворень, проте активна трансформація освітньої сфери їх об'єднує. В іншому ключі, але також корисним, може бути досвід наздоганяння європейських країн пострадянськими прибалтійськими країнами.

2. Варто було б у тексті дисертації обґрунтування вибору організаційно-педагогічних умов сконцентрувати в одному місці. Фактично лише зарубіжний досвід (с. 53-55) викладений компактно і ємко, а авторські аргументи розсіяно.
3. Слід було конкретизувати результати застосування кожної із запропонованої інноваційної технології.
4. Питання викликає включення у список публікацій за темою дослідження методичних посібників з художньої обробки шкіри (с. 8), оскільки вони не відображають зміст дослідження і призначені для роботи з вчителями. Їх слід було подати у додатках.
5. Можна лише пошкодувати, що відкритого доступу до навчального матеріалу дистанційного навчання, пропонованого дослідницею «Віртуальної школи вчителя-технологій» досі не має.

Втім названі недоліки не ставлять під сумнів одержані дисертанткою основні висновки і не перехресшують загальне позитивне враження від виконаного дослідження.

Загальний висновок:

Дисертаційне дослідження «Розвиток фахової компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти» є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, яка має теоретичне й практичне значення для педагогічної науки та практики. За якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів і їх практичною цінністю робота відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України за № 567 від 24.07.2013 р., а її автор – Дзигаленко Людмила Миколаївна – заслуговує на

присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, м. Київ

10 квітня 2018 р.

